कादशीं राजन् द्वादशीं यदि संस्पृशेत् । श्रवणं ज्योतिषां श्रेष्ठं ब्रह्महत्यां व्यपोहति । द्वादशी श्रवणस्पृष्टा स्पृशेदेकादशीं यदि । स एव वैष्णवोयोगो विष्णुशृङ्खलसंज्ञितः" इति हेमाद्रौ दिनद्वये द्वादशीश्रवणयोगेऽपि पूर्वा, निर्णयामृते त्वस्य पूर्वार्द्धमन्यथा पठितम् । "द्वादशी श्रवणर्क्षं च स्पृशेदेकादशीं यदि" इति तेन हेमाद्रिमते एकादश्याः श्रवणयोगाभावेऽपि तद्युक्त द्वादशीयोगमात्रेण विष्णुशृङ्खलं भवति निर्णयामृतमते तु श्रवणस्यैकादशीद्वादशीभ्यां योग एव विष्णुशृङ्खलं नान्यथेति । यदा निशीथानन्तरं सूर्योदयावधि द्विकलामात्रमपि श्रवणर्क्षं भवति तदापि पूर्वैव तदुक्तं तत्रैव नारदीये इमां प्रकृत्य "तिथिनक्षत्रयोर्योगोयोगश्चैव नराधिप ! । द्विकलो यदि लभ्येत स ज्ञेयो ह्यष्टयामिकः" इति "द्वादशी श्रवणस्पृष्टा कृत्स्ना पुण्यतमा तिथिः । न तु सा तेन संयुक्ता तावत्येव प्रशस्यते" इति मदनरत्ने मात्स्याच्च । दिवोदासीये तु "रात्रेः प्रथमपादे चेच्छ्रवणं हरिवासरे । तदा पूर्वामुपवसेत्प्रातर्भान्ते च पारणम्" इत्युक्तम् । इदं तु निर्मूलत्वात् पूर्वविरोधाच्चोपेक्ष्यं इयं बुधवारेऽतिप्रशस्ता "बुधश्रवणसंयुक्ता सैव चेद्द्वादशी भवेत् । अत्यन्तमहती सा स्याद्दत्तं भवति चाक्षयम्" इति हेमाद्रौ स्कान्दात् । यानि तु पठन्ति "उत्तराषाढसंयुक्ता श्रोणामध्याह्नगापि वा । आसुरी सैव तारा स्याद्धन्ति पुण्यं पुराकृतम् । उदयव्यापिनी ग्राह्या श्रोणाद्वादशिका युता । विश्वर्क्षसंयुता सा च नैवोपोष्या शुभेप्सुभिः" इत्यादीनि विष्णुधर्मस्कान्दभविष्यादीनि वचनानि तानि निर्मूलानि । यदपि स्मृत्यर्थसारे उदयव्यापिनी ग्राह्येत्युक्तं यच्च बृहन्नारदीये "उदयव्यापिनी ग्राह्या श्रवणद्वादशीव्रते" इति तद्यदा शुद्धाधिका द्वादशी परदिन एवोदये श्रवणयोगः पूर्वेऽह्नि च तद्भिन्ने काले योगस्तत्परम् । दिनद्वये उदययोगे पूर्वैव बहुकर्मकालव्याप्तेरित्युक्तं मदनरत्ने । यदा त्वेकादश्येव श्रवणयुता न द्वादशी तदापि पूर्वैव "यदा न प्राप्यत ऋक्षं द्वादश्यां वैष्णवं क्वचित् । एकादशी तदोपोष्या पापघ्नी श्रवणान्विता" इति मदनरत्ने नारदीयोक्तेः यदा परैवर्क्षयुता तदा परा तत्र शक्तेनोपवासद्वयं कार्यम् "एकादशीमुपोष्यैव द्वादशीं समुपोषयेत् । न चात्र विधिलोपः स्यादुभयोर्दैवतं हरिः" इति भविष्योक्तेः यत्तु विष्णुधर्मे "पारणान्तं व्रतं ज्ञेयं व्रतान्ते विप्रभोजनम् । असमाप्ते व्रते पूर्वे नैव कुर्याद्व्रतान्तरम्" इति तदेतद्भिन्नपरम् अत्र गौडाः "शृणु राजन् परं काम्यं श्रवणद्वादशीव्रतम्" इति स्थूलशीर्षवचनात् काम्यमेवेदम् तेनाशक्तस्य नित्यैकादशीव्रतमेवेति मन्यन्ते "द्वादश्यामुपवासेन शुद्धात्मा नृप सर्वशः । चक्रवर्तित्वमतुलं संप्राप्नोत्युत्तमां श्रियम्" इति गौडनिबन्धे मार्कण्डेयोक्तेश्च । दाक्षिणात्यास्तु "एकादश्यां नरो भुक्त्वा द्वादश्यां समुपोषणात् । व्रतद्वयकृतं पुण्यं सर्वं प्राप्नोत्यसंशयम्" इति वराहवामनपुराणोक्तेः श्रवणद्वादशीव्रतमेवेत्याहुः भुक्त्वेति फलाद्याहारपरम् नत्वन्नपरम् "अन्नाश्रितानि पापानीति" निषेधात् "उपवासद्वयं कर्तुं न शक्नोति नरो यदि । प्रथमेऽह्नि फलाहारी निराहारी परेऽहनि" इति दिवोदासीये भविष्योक्तेश्च अशक्तौ तु गृहीतैकादशीव्रतोयस्तं प्रत्युक्तं मात्स्ये "द्वादश्यां शुक्लपक्षे तु नक्षत्रं श्रवणं यदि । उपोष्यैकादशीं तत्र द्वादश्यां पूजयेद्धरिम्" इति पूजयेन्न तूपवसेदित्यर्थः । अगृहीतैकादशीव्रतश्चेदेकादश्यां भुक्त्वा द्वादश्यामुपवसेत् "एवमेकादशीं भुक्त्वा द्वादशीं समुपोषयेत् । पूर्ववासरजं पुण्यं सर्वं प्राप्नोत्यसंशयम्" इति नारदीयोक्तेः । पारणं तूभयान्तेऽन्यतरगते वा कुर्यात् "तिथिनक्षत्रनियमे तिथिभान्ते च पारणमिति" स्कान्दात् "तिथिनक्षत्रसंयोगे उपवासो यदा भवेत् । पारणं तु न कर्तव्यं यावन्नैकस्य संक्षयः" इति नारदीयादिति हेमाद्रिः । यद्यप्यत्र नक्षत्रमात्रान्तेऽपि पारणं प्रतिभाति तथापि तिथिमात्रान्ते ज्ञेयम् नत्वृक्षान्ते तिथिमध्येऽपि "याः काश्चित्तिथयः प्रोक्ताः पुण्या नक्षत्रयोगतः । ऋक्षान्ते पारणं कुर्याद्विना श्रवणरोहिणीम्" इति विष्णुधर्मे श्रवणान्तमात्रे पारणनिषेधात् "रोहिण्यान्तु भान्ते कुर्यात्तिथेर्वापि" इति वह्निपुराणात् तदन्तेऽप्यस्तु न त्वत्रैवमस्तीति न, ऋक्षान्तोऽनुकल्प इति मदनरत्ने । असम्भवे तु "तिथ्यन्ते तिथिभान्ते वा पारणं यत्र चोदितम् । यामत्रयोर्द्धगामिन्यां प्रातरेव हि पारणम्" इति ज्ञेयम् । यत्तु मदनरत्ने द्वादशीवृद्धौ श्रवणवृद्धौ वा श्रवणान्त एव पारणं कुर्यात् "पारणं तिथिवृद्धौ तु द्वादश्यामुडुसंक्षयात् । वृद्धौ कुर्यात्त्रयोदश्यां तत्र दोषो न विद्यते" इति वह्निपुराणादित्युक्तम् तत्प्रकरणादेतस्यामेव श्रवणयुक्तैकादश्यां विहितविजयैकादशीव्रतपरं न तु श्रवण-